

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van **Dr. K. Schilder, Dr. C. Tazelaar en Prof. Dr. J. Waterink**

Medewerkers: Dr. H. A. van Andel, Solo; Dr. R. E. van Arkel, Utrecht; Dr. Henry Beets, Grand Rapids; Dr. C. Bouma, 's-Gravenhage; Dr. K. Fernhout, Vreeland; Prof. Dr. F. W. Groshede, Amsterdam; Prof. Dr. T. Hoekstra, Kampen; Dr. G. Keizer, De Steeg; Dr. B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr. C. Lindeboom, Amsterdam; Dr. S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr. J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr. F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr. A. Ringnald, Soerabaja; Dr. J. C. Rullmann, Wassenaar; J. Strikwerda, Dokkum; Dr. J. Thijs, Zwolle; Dr. J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr. D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr. J. de Vries, Tilburg; Dr. J. D. Wielenga, Franeker; Mr. J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Stukken voor de Redactie zende men aan den secretaris der Redactie:
Dr. C. TAZELAAR, 2e Const. Huygensstr. 77, Amsterdam

Drukkers-uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Huid. l. l. De Volksbond. I. — Uit de Schrift: Onder een deksel (Fil. 1:18). — Kerkelijk Leven: De jongste definitie van „kerk”. De tragiek in de argumentatie der kerkelijke eenheidsbeweging. De elf artikelen des geloofs. — Lit. en Kunst: Hoe moeten we denken over voordracht-kunst? — Zielkunde: Het onderzoek van Heymans en Wierma. — Pop. Wet. Schetsen: Het Kruis van den Heiland VI. — Zending en Evangelisatie: Evangelisatie-motieven uit de werken van Mevr. Bouboom-Toussaint. V. De Evangelisatie-Predikant. — Vakwetenschap en Praktijk: Iets over aardbevingen. — Perschoonw. — Kerknieuws. — Advertenties.

HOOFDARTIKEL

De Volksbond.

I.

Ook wanneer tijdens het verschijnen dezer artikelen niet de oogen van miljoenen in de wereld op hem gevestigd waren, niet evenzovele hoofden en harten met hem bezig waren in verband met de Ontwapeningsconferentie 1932, zou eene beschouwing over den Volksbond in ons Weekblad tot ontwikkeling van het Gereformeerde leven alle reden van bestaan hebben.

Gereformeerd zijn toch beteekent onder meer werkelijkheidsmensch zijn, kind wezen van eigen tijd, in den goeden zin van het woord. In dien zin n.l., dat men alleen aan benaderen kan de roeping, die van Godsweg tot ons komt om Zijn mede-arbeiders te zijn, wanneer men de feiten en de ideeën, die onder Zijn bestel in het heden plaats hebben en doorbreken, zoo poogt te doorschouwen, dat men ze toetsen kan aan wat wij gelooven te wezen Gods ordinaatiën voor het betrokken levensgebied. Anders toch wordt ons leven voor een groot deel een zich-laten-leven, komt er van eigen arbeid bitter weinig terecht, en faalt mitsdien het mede-arbeiden aan de voltooiing van Gods plan van onze zijde volkomen.

Welnu: in het leven der volkeren, in het bewogen internationaal politiek gebeuren, is de Volksbond sinds 1920 een onmiskenbaar betekenend feit. Hoe hebben wij daar, als Gereformeerden, tegenover te staan? Welke gedachten liggen er aan ten grondslag? Welke beginselen openbaren zich in zijn optreden? Welke ideeën of idealen worden door hem, of met hem, nagejaagd?

Zijn bestaan is een feit van betekenis. Welke houding men er ook tegenover aanneemt, die houding teekent altijd dit, dat er gewicht aan zijn bestaan wordt gehecht.

Het minachtend schouderophalen, het verwaten pessimisme, de goedkope spot waarmee men hem vaak bejogt: zij verraden toch ten diepste dat hij, naar het oordeel van wie zoo optreedt, iets anders had kunnen zijn; dat hij groot is in conceptie. Anderzijds getuigt het verheerlijken dezer moderne creatie als een onfeilbaar redmiddel uit allen oorlogsnood, dat er menschen zijn, die den bond bijna zien als een gebeurtenis, die een nieuwe aers in onze historie inluidt; de dwaasheid gaat soms zelfs zoover, dat men er eene nieuwe tijdrekening aan vastknoopt, en niet meer schrijft over het jaar 1932, maar over het jaar 12 van den Volksbond!

Wij willen pogen, voor het bepalen van eigen levenshouding tegenover deze figuur iets op te vangen van het licht, dat ons alleen den weg daarbij kan en mag wijzen.

Dan is allereerst noodig, dat wij ons bewust zijn, op welk terrein wij ons met den Volksbond bevinden, en welke factoren zijn bestaan en leven bepalen.

Dat terrein is dat van de internationale politiek; dat stuk van ons menschenleven, waarin de volkeren, onder hun overheden staatkundig georganiseerd, met elkaar in relatie komen.

Wat zijn dat: volken, en overheden?

Volken! Zijn dat onderscheidingen in het menschedom, die wellicht in de tijden, achter ons liggend, hun betekenis, misschien zelfs bestaansrecht ge-

had hebben, maar die nu, bij het voortschrijden der ontwikkeling, beide hebben verloren, en plaats dienen te maken voor het grooter en grootscher ideaal eener saamhoorende menscheid? Heeft alle nationalisme te wijken voor het verhevener internationalisme? Is er in elk geval alle aanleiding, om ter wille van het hooge belang van vrede en eensgezindheid, de ver-gaande splitsing der volkeren wereld eventueel te vervangen door veel grooter verbanden in saamhoorigheid?

Schrift en historie spreken hier geen onduidelijke taal. Wanneer de zonde het scheppings- en menschenleven met hare satanische, verkankerende werking heeft veroverd, keeren onmiddellijk en principieel alle gaven, krachten en zegeningen, door God in die schepping gelegd, zich in alle opzicht om. In plaats van zich als vanzelf, in ongestoorde harmonie, te richten op God, Hem onderworpen in liefde en Hem dienend tot Zijn eer, wordt de mensch het middelpunt en hoofddoel van hun bestaan, en bewegen zij zich bewust en opzettelijk radicaal tegen God in.

Zoo ook de gave der macht, de zegen der kracht. Na de ontzettende openbaring dier omzetting in de historie van Kain, in de brutoheid en goddeloosheid van Lamech, in de zonde-uitgieting van het geslacht der kinderen Enaks, waaraan God met den zondvloed een einde maakt, poogt het uit Noachs gezin herboren menschengeslacht toch weer dezelfde richting uit te gaan.

In Babels torenbouw openbaart zich o.a. de zondige menschenpoging, om de macht der eenheid, tegen God in, bij de onvermijdelijke verspreiding over de aarde toch te manifesteren. En Hij, Die de wereld, de in zonde gevallen Kosmos, zoo lief heeft gehad, dat Hij om haar te redden Zijn Zoon gaf; Hij Die gezegd had dat niet weer een zondvloed komen zou; Hij Die het menschen-leven daarom mogelijk wilde doen blijven, openbaart dan Zijn liefde en genade, door die macht-concentratie te vrijdelen. Hij doet het menschedom uiteengaan in volken, tongen en natien. En aan die volken, door Zijn bestel, uit genade, geordind, beschikt Hij zelf dan de landpalen en de plaats der woning.

Die volken Zijn dus een eigen machtsdaad Gods, een der middelen, waardoor Zijn liefde het zondige menschenleven in zijn zonde-uitbreking beteugelt. En in dat licht toont dan de historie, hoe niet in den weg van nieuwe concentratie, van wereldrijk of geestelijke machtsaambinding het leven volgens Zijn wil zich ontwikkelt, maar dat in de onderscheiding van volken met eigen zelfstandigheid, eigen landpale, eigen cultuur, eigen roeping, de Schepping tot ontplooiing komt.

Precies zoo straalt het licht des Woords over de overheden.

Dat zijn niet instituten van menschenwil of menschenbedenksel, zij wortelen niet in den mensch, in den volkswil, zij zijn niet het summum van een volk, een soort essence van volkswil of volkeenheden.

Als na den zondvloed Gods ontferming over dit zonde-leven stralend uitbreekt, ommuurt en omtuint Hij dit leven op allerlei wijze. En een der grootste zegeningen, zonder welke, naar den mensch gesproken, leven van menschen in verband en eenheid onmogelijk zou zijn, is Zijn institueering van de Overheid. Hij ordent zelf een instituut in het leven, met macht in dezen eigenaardigen zin bekleed, dat die bewust, opzettelijk het recht zal handhaven, onrecht tegengaan. Daardoor is het leven in natuurlijke verbanden ook van volkeren mogelijk. Neem dien grondslag van de overheden weg, ondermijn, op motieven van menschenlijke eigenwilligheid of zoogenaamde vroomheid, die fundeering van Gods eigen werk in de overheden, en ge zijt het leven niet tot zegen, maar onvoorwaardelijk tot een vloek. Ontzeg dien overheden het recht om het zwaard te voeren, den plicht om het niet te vergeefs te dragen, d.i. het te gebruiken, alleen in dienst van recht en gerechtigheid, en ge propageert, onder den schijn van z.g. barmhartigheid niet anders dan goddelooze wreedheid.

Zoo hebben wij de volken en overheden te

zien, ook bij het beschouwen van het vraagstuk van den Volksbond.

Onder dat licht bezien wij dan de samenstelling van dien bond, zijn werkwijze en doel, zijn praktische openbaringen, om aldus te pogen licht te krijgen over de vraag, wat onze houding tegenover hem zal moeten zijn.

BIJLEVELD.

UIT DE SCHRIFT

Onder een deksel.

Nochts wordt Christus op allerlei wijze, betrijft onder een deksel, betrijft in der waarheid verkondigd; en daarin verblijd ik mij.

Filippenzen 1:18.

Hoe overwinnend sterk is de liefde van Paulus voor Christus geweest, dat hij zich óók verblijdt als deze „onder een deksel” verkondigd wordt.

De apostel wordt, terwijl hij te Rome in gevangenschap is, door allerlei tegenstand belaagd; maar het grievendst leed doen hem diegenen aan, die, hoewel behorende tot de Christengemeente, zijne persoonlijke vijanden waren. Wellicht zijn zij tegenstanders van Paulus' apostelschap geweest, doch in elk geval was het er om te doen, Paulus' naam en invloed schade toe te brengen, zijn gezag te breken, en zijn aanhang te verkleinen. En in deze vijandschap predikten zij Christus. Zij meenden, dat, wanneer zij door het Evangelie bekeerlingen mochten maken buiten Paulus om, dit voor den apostel zeer pijnlijk zou zijn; terwijl tegelijk hun eigen aanhang vergroot en de tegenstand tegen Paulus versterkt zou worden. Zij predikten alzoo Christus uit nijd en twist, niet uit zuiveren beweegredenen.

En deze Evangelieprediking nu noemt de apostel, — „Christus verkondigen onder een deksel”. Het Evangelie dient daarbij tot eene bedekking van het eigenlijk motief. De eigenlijke beweegreden is vijandschap tegen Paulus; maar men bedekt die vijandschap onder het Evangelie; en zóó, onder dat deksel, verkondigt men Christus om Paulus af te breken.

Het is dus onjuist te meenen, dat deze menschen niet den waren en vollen Christus predikten. Integendeel, — de apostel zou zich dan niet verblijd hebben. Hij zou dan in toorn ontstoken zijn, en wederom gezegd hebben: „indien iemand een evangelie verkondigt, buiten hetgeen wij u verkondigd hebben, die zij vervloekt”. Neen, Paulus wist, dat men den zuiveren Christus bekend maakte; dienzelfden, dien ook hij verkondigde. Alleen, — het ging uit een verkeerd motief. En nu werkt de liefde tot Jezus Christus, zijn Zaligmaker, zóó krachtig in Paulus, dat hij van zulk eene Evangelieprediking getuigt: — „daarin verblijd ik mij”. Als Christus maar verkondigd wordt. Dan moge men hem, Paulus, smaden; dan moge men zelfs Christus verkondigen om Paulus te krenken; welnu, — daar gaat Paulus dan overboord, — als Christus maar verkondigd wordt. Diezelfde liefde, die weet te vervloeken als niet de rechte Christus gebracht wordt, diezelfde liefde, en geen andere, kan hier zeggen, als Christus onder een deksel verkondigd wordt: — „daarin verblijd ik mij”.

Welk een vruchtbaar beginsel en levende gedragslijn mag in deze heilige liefdesuiting van Paulus gegrepen en gevolgd worden zoowel in het leven van eigen kerk en Christelijken kring, als in de verhoudingen met andere kerken en kringen. Hoe zouden de engelen zich verheugen, en de Heilige Geest krachtiger kunnen doorwerken.

Want dit is het ware beginsel.

Eenerzijds, — Christus moet recht en naar de Schriften gebracht worden. Wij mogen geen vrede sluiten en geen verraagzaamheid koesteren ten koste van den Christus Gods. Dat deed Paulus alteminst. „Christus onder een deksel” zij niemand eene uitdrukking, waarmee slapheid en valsche

Sonneveldt, afkomstig van Arroyos en te Sa, die daar sinds Oe Amerika. neveldt tegenwoordig, ren bij Ponta Grossa, Duitse Calvinistische f. Kerken willen ver te worden gediend.

MDE KERK.

te Paesens, raafsmeer.

Peerwerd (Gr.).

te Oostermeer (toer, kwerum (toes.).

tdijk.

pred. te Soestdijk.

m.

roek.

).

cer.

arrega.

8.

naard.

5.

1:16.

12:2.

psalm 119:33.

RENTEN.

IE, Goes.

opstanding

gellen) APEN f 0.60

n. Sterven en de Op

jaar tijdsorde met de

gemak bij de behan

weken vóór Paschen.

nde, na storting van

ij de Uitgevers.

verscheen:

RISTENDOM

HISTORIE

STRUMBUNDEL

leven vanwege het

schap van Christe-

historici in Nederland

f5.50; in halfleeren

band f7.50

gen van Dr N. van der

Prof. Mr L. J. van

oren, Prof. Dr A. A. van

en, Prof. Dr J. Wille,

Dr A. Goslinga, Dr I.

de Pater en Mr B. de

Fortman.

angrijk werk van

nuchappelijke waarde

erk verdient de volle

gstellung van alle

actueelen en vooral

de Heffhebers det

iedenis onder bes

elken boekhandel

. Kok - Kampen

KINGEN

EERDE

UWING

JOINTRE

rijs f 0.60

m uit te reiken als

tenis en wordt te

geleverd.

kenninamen!

ij de Uitgevers

ITRE - GOES

ironiek worde gezegend en goedgepraat. De liefde voor Christus, — ja, juist zij — eischt Zijne ware en volle gestalte.

Maar uit diezelfde liefde behoort dan deze houding op te komen, dat, wanneer Jezus Christus naar waarheid gebracht wordt, — waar, of wanneer, of door wie, of uit welk oogmerk, of in welke kerk, of in welken kring, al zou het geschieden uit tegenstand tegen onze eigen kerken, om die af te breken en zichzelf aanhang te gewinnen, — wij in de liefde voor Christus zóó overwinnend hoog stonden, dat wij ons verblijdden om Zijnentwil.

Dan kunnen we op eigen standpunt blijven staan en onze eigen heilige beginselen blijven handhaven, evenals Paulus, — doch, zoo daar ergens buiten onze muren Christus nog verkondigd wordt, dan moet ons hart ruim worden en blijde, en vol waardeering en dank aan God dat het daar óók geschiedt; en dan hebben wij te zeggen: — die Christus, dien gij voorstaat, die is ook mijn Christus, en hier is in dien Christus mijn hand en mijn gebed.

U.

v. A.

KERKELUK LEVEN

De jongste definitie van „kerk“.

In een der lokalen van de Parkkerk te Amsterdam-Zuid is door een der predikanten van de gemeenten, die in „hersteld verband“ zeggen te leven, de stelling verdedigd:

„De kerk is de gemeenschap van hen, die onder het Woord Gods leven“ (Standaard, 8 Febr.).

Nu kan men uren lang praten over nieuwe stellingen, die zich uitspreken zouden over de vragen:

a) wat is leven?
b) wat is „Gods Woord“, vooral, wanneer men uit dezelfde kringen zoo met nadruk hoort verkondigen, dat Gods Woord toch in elk geval tot „mij“ moet spreken, en tusschen „Schrift“ en „Woord Gods“ bepaalde antithesen hoort verkondigen?

c) wat is leven, niet zoozeer „uit“, als wel „onder“ Gods Woord?

Om dan zich te bezinnen over de vraag, hoeveel Nederlanders niet tot deze kerk zich zouden kunnen rekenen.

We zouden ook kunnen vragen, in hoeverre het, juist als men op dit standpunt zich stelt, nog zin heeft, „de kerk“ zoo ongeveer van alles en nog wat de schuld te geven.

We vragen evenwel maar niet al te veel; beter kunnen we nog eens de definitie lezen, welke de Nederlandsche Geloofsbelijdenis geeft van de „kerk“.

K. S.

De tragiek in de argumentatie der kerkelijke eenheidsbeweging.

In de onderscheiden betoogen, die men telkens weer tot zich voelt richten in een oproep om mee te doen in de hedendaagse eenheidsbeweging op kerkelijk gebied, is mijns inziens een tragisch moment niet te miskennen.

Herhaaldelijk toch wordt gezegd: dat men dient te zoeken naar een manifestatie van de eenheid der kerken, en zich bewust dient te onthouden van het met name noemen, of in het openbaar vertoonen, van de geschillen, die de kerken verdeeld houden; — want, zoo heet het dan, met name onder gereformeerden, want we hebben toch uit te gaan van de pluriformiteit der kerk?

Maar wat is dat anders, dan zijn eigen oproep tot eenheid van zijn klem berooven?

Immers, als de pluriformiteit der kerk, gelijk ze in al zulke vertoogen wordt beweerd en uitgewerkt, inderdaad een openbaring is van de „veelvormigheid“, die God in Zijn schepsel, Zijn werk, gelégd heeft, —

en als dan inderdaad deze pluriformiteit (over het woord praten wij nu maar niet) zich ook openbaart als een werk Gods in het naast elkander komen staan (blijkbaar wat erg laat is hier Gods lente...) van de onderscheiden kerk-instituten, — welnu, dan heeft men:

a) menschenwerk (in het naast elkaar komen staan van die instituten) aangediend met een mooien naam, die speciaal voor Gods werk wordt gebezigd;

b) daarom de klem van zijn het eenheidsstreven ondersteunend betoog weggenomen;

immers: als God door onze pluraliteit heen Zijn pluriformiteit werkt, waarom zou ik Hem dan tegenstaan, en de late lente tot een vroegen winter maken, door die veelheid van instituten en kerken weg te nemen?

Het komt mij dan ook voor, dat het hanteeren van het pluriformiteits-argument een tragisch moment is in de min of meer „pluriforme“ eenheidsverzoeken uit verscheiden kerkelijke boeken.

Meer kracht schijnt mij gelegen in de handhaving van de belijdenis, dat „ieder schuldig is, zich tot de ware kerk te voegen“. Als ik dat geloof, heb ik tenminste nog werk voorlooppig.

K. S.

De elf artikelen des geloofs.

Tot nu toe zijn wij gewoon, te spreken van de twaalf artikelen des geloofs.

Maar ik meen, dat wij „in het stuk“ der kerk, in de concrete „plaatsing“ van onze sympathieën en antipathieën, en in het kiezen van al of niet te volgen „leiders“, kortom in onze hooggeroemde „nieuw-oriëntering“, heel wat dichter bij de nuchtere werkelijkheid komen zouden, en dus ook heel wat gemakkelijker ons als eerlijke burgers van Nederland konden afvragen, of wij al of niet knoeien door den naam „gereformeerd“ onvervroren voor ons te blijven opeischen;

indien wij iederen Zondagavond, wanneer in de kerk de twaalf artikelen des geloofs worden gelezen als uitdrukking van ONS geloof, ons eens eerlijk afvroegen: heb ik nu twaalf, dan wel elf artikelen des geloofs?

Tegenwoordig doet men wonderen (in de auto-suggestie) met de serieus-klinkende uitspraak: wat God tot een ander zegt, dat is voor mij niet beslissend; meet mij daarnaar niet af; God moet toch spreken tot MIJ? En waar Hij tot MIJ spreekt, daar eerst krijg ik met Zijn spreken te doen.

Maar wanneer zal men eens komen tot de uitspraak: wat de voorlezer-liturg (met zijn twaalf artikelen) namens een ander zegt, dat is voor mij niet beslissend; meet mij daarnaar niet af; de voorlezer-liturg moet toch spreken namens MIJ? En waar hij namens MIJ spreekt, daar eerst krijg ik met zijn spreken, ook met zijn twaalf artikelen, te doen?

Wanneer zal het eens zóóver komen? Een voorlezer is toch dicht genoeg bij. Ik kan dus zeer gevoelig bij hem en bij zijn werk beginnen, als ik onderzoeken wil, hoeveel ernst er zit in dat mijn naar voren brengen van „MIJ“.

...

Vroeg men zich nu inderdaad af, of de twaalf artikelen des geloofs niet reeds lang tot elf geslanken waren, — het antwoord zou moeten luiden bij zeer velen: ja.

Let maar eens hierop: Tot elf keeren toe beteekent de uitdrukking: „ik geloof“, niets minder dan dit:

a) ik aanvaard de werkelijkheid van dezen geloofsinhoud alleen op gezag van de Schrift;
b) ik heb er geen enkel „bewijs“ voor, mijn geloof versmaadt elk „bewijs“, dat niet het geloof zelf is;

c) ik zal den in dit geloofsartikel gebruikten naam (b.v. Schepper, eeniggeboren Zoon, Heere, ontvingenis van den Heiligen Geest, wederkomst ten oordeel, vergeving der zonden, etc.) alleen en uitsluitend gebruiken, voor wat de Schrift mij als zoodanig aandient;

d) ik ontken, dat ik deze geloofskennis opbouwen kan uit de „ervaring“;

e) ik weet heel goed, dat ik juist op dit standpunt, in mijn geloofsinhoud aanvaard, wat voor „het vleesch“ en voor „de onverlichte rede“ „ergernis“ en „dwaasheid“ is.

O zeker, ik weet het wel, dat er ook anderen zijn, die dat alles er heusch niet bij denken, zoo dikwijls zij zeggen: ik geloof.

Maar die anderen worden dan ook door eerlijke menschen en door knappe professoren heusch niet „gereformeerd“ genoemd. Die heeten reeds enkel om der waarheid wil ethisch, of vrijzinnig. Of iets anders.

Maar wij zouden het nu hebben overgereformeerden, die tot nu toe ernstig en eerlijk DIT en niets anders wilden verstaan hebben onder de uitdrukking: ik geloof.

Maar is het nu niet waar, dat zeer velen onder hen, deze vijf punten (a—e) met gulle eerlijkheid kunnen aanvaarden tot elf keer toe, als het n.l. over de schepping, den eeniggeboren Zoon, de geboorte uit een maagd, den kruisdood, de nederdaling ter helle, den Heiligen Geest, de vergeving der zonden, de wederkomst, het oordeel, gaat, —

doch dat zij deze vijf punten zouden moeten loslaten, zoodra het een twaalfden keer over de KERK gaat?

Zoodat hiermee de TWAALF artikelen des GELOFS tot ELF zijn gereduceerd.

...

Want een scheppingsleer bouwt niemand onder de gereformeerden op uit de ervaring. Schepping (als daad van God) IS niet te ervaren. Het begrip „schepping“ krijgt dan ook onder ons alleen uit openbarings-spraak zijn inhoud. Maar als men nu aan de kerk toegekomen is, schijnt die openbaring niets meer in te brengen te hebben. Men laat dan alles rusten op de ervaring. Wat kan ik bereiken? Kan ik volhouden, dat de kerk gemeenschap der geloovigen is? Kan ik dat „zien“? Zoo neen, dan maak ik er wat anders van! Ik noem haar criterium het „discipelschap“, of het „leven onder Gods Woord“, of iets anders; in elk geval: ik maak het zóó, en ik zeg het zóó, dat ik er mee „uit“ kan in de ervaring.

Of, een ander voorbeeld. Wanneer het gaat over de drieëenheid (naar haar zijn de twaalf artikelen immers ingedeeld), dan denkt geen mensch er aan, hier ook maar een enkel woord te laten

dicteeren in de kerk door wat ik ervan „zien“ kan; en niemand stelt zijn trinitarische formules op onder dit gezichtspunt: hoe kan ik met mijn definities of met mijn dogmatische formules klaar komen in de aanschouwelijke werkelijkheid, hoe zal ik ze tegenover wat voor oogen is kunnen verifiëren? Maar niet zoodra gaat 't over de KERK, of heel deze nederige, wijl gehoorzaam-geloovige probleemstelling wordt radicaal prijsgegeven, en principieel losgelaten. Men wil de KERK (als werk van God) omschrijven naar hetgeen voor oogen is, naar wat zich bij X., Y. en Z. aannemelijk maakt als kerk, in het zichtbare. De formules worden opgesteld naar wat men in de gegeven omstandigheden zooal BEREIKEN kan (och, och, als wij zoo ook eens deden met de tien geboden, of met den eisch: wees dan volmaakt, gelijk Mijn Vader in de hemelen volmaakt is). De kerk is dus ineens geen geloofs-stuk meer. Den naam kerk moet ik, wil ik in den salon-stijl van de hedendaagsche bergrede-versnijders mee spreken, aan iedere groep, die „religieus“ wil zijn, geven; en wee mijn lidmaatschap van de club der Oecumenische Broeders, als ik den naam „secte“, precies gelijk elk ander woord, dat ik (om de bergrede) zou willen gebruiken, hanteer NADAT en NAAR. DAT ik in het GELOOF het woord „KERK“ heb durven bezigen! Ik word zoo dadelijk geroyeerd; en dat vinden sommige broeders blijkbaar heel erg naar. Ondanks de Imitatio Christi.

Ik geloof, dat ik niet verder behoef te gaan. Ga de twaalf artikelen langs. Herinner u, wat er te doen geweest is over rechtvaardigmaking, wederkomst ten oordeel, eeuwige leven, nederdaling ter helle. Houd u even opzettelijk bezig met de kerkgeschiedenis en dogmageschiedenis, om te weten, in hoeverre de Schrift hier alles, en de ervaring niets te zeggen heeft. Kijk b.v. eens aan, hoe netjes en zachtzinnig alle Oecumenische Broeders van de Sociëit der Beschaafd-Bekeerden zelfs tegen de chiliasten doen, die toch heelmaal (althans wat hun duizendjarig rijk betreft) hun (naar Amerikaansch model geconcepieerde) lessen schrijven over bijbelteksten hier, en bijbelteksten daar, met verachting zelfs van wetenschappelijk geconstrueerde grondregelen over Schriftexegese en heilsgeschiedenis. En herinner u dan, hoe gemakkelijk de Heeren van de Sociëit des Gemeenen Zevens alle bijbel-teksten vergeten, en alle geloofs-vóór-oordeel beschimpen, wanneer een nieuwe kring zijn visitekaartjes laat bedrukken met het sierlijke woord van „KERK“.

Dan gaat ge toch wel zoo ongeveer vermoeden, dat hun respect voor de chiliasten misschien wel samenhangen zal met hun vervaging van het kerkbegrip; of dat ze anders nog inconsequenter, en nog bleek-vermoeder zijn, dan ge reeds gedacht hadt.

...

En nu zullen er dadelijk enkelen zeggen: ja maar, de kerk is toch onzichtbaar, en zichtbaar; en dat „zichtbare“ hoort er dus bij. En dus zijn we wel gedwongen, onze nomenclatuur te laten beheerschen door wat voor oogen is.

Maar mijn geachte opponent vergeet, dat hijzelf ook onzichtbaar en zichtbaar is. Hij denke maar aan zijn persoon, geest, ziel. Daarna aan zijn lichaam. En dat ik toch HEM en zijn toekomst (b.v. na zijn tijdelijken dood), met geen mogelijkheid kan beschrijven, of het rechte van hem kan „treffen“, als ik hem alleen maar beschrijf, naar hetgeen a) van hem zichtBAAR geworden, en b) door mij dan weer daadwerkelijk gezien is. Waarom moet ik nu de kerk anders behandelen? De kerk staat in de twaalf artikelen; hij ook wel, maar dan juist bij geloofs-inhouden (schepping, kerk, vergeving, oordeel over levenden en dooden). Is de kerk soms minder dan hij?

En, als hij soms nog tegenspuutert: Christus is, naar hij mij nog enkele tientallen jaren zal willen toegeven (zijn kinderen en kleinkinderen waarschijnlijk niet meer) de waarachtige God, en Licht uit Licht, doch deze waarachtige God (dien niemand ooit aanschouwd heeft) is nu aanschouwelijk mensch geworden. Kon iemand van de in Zijn dagen levende „religieus voelende naturen“ HEM op rechte wijze beschrijven, en benoemen, naar wat van Hem „voor oogen“ was? Kon iemand Zijn termen vinden, de werkelijke „waarde“ van Zijn woorden en eischen noemen, als hij zonder geloof (of, daarvan op dit punt losgemaakt) zich afvroeg, wat hij er mee „bereiken“ kon in de gegeven werkelijkheid, wat hij er mee „doen“, hoe hij er mee „uit“ kon in de gegeven constellatie die voor oogen was, die in de krant zou gekomen zijn, als er een krant geweest was. Of in de krant? Kransen waren er toen wel. En „religieus“, nu, om respect voor te krijgen.

Maar die kransen hebben dan ook den Heer der heerlijkheid gekruist.

Intusschen wist een zekere Paulus, dat er heel wat „religieuze naturen“ waren buiten „zijn“ kerk, zelfs buiten het Jodendom. Niettemin zei hij in Romeinen 9—11: daar en daar is de oude, wetlige, boom, daar en daar liggen doode takken. God sloeg ze van den boom af, al kunnen er nog sappen in overgebleven zijn (Job 14). Hij vroeg niet, hoeveel vrome individuen er ergens waren, om daar het woord „kerk“ aan te verspillen. Ook

niet, waar, zoo) „viel niet (wa had terug dat de Ge ook daar erkend, en gedaan; l scheen te

En zeke hij met de van ons Dacht ge niet hadde onder d den b rekenden

Neen, d nische W Johannes

Omgeke avondje m niet waar namen ke van ope zónder eele „v X, Y, Z.

Misschie er voor h loofs-noge ze er ma

En als o weo, o

LITE

Hoe moe

Het is m in den vr is, een th

Wel zou zijn, al w het mooie basis der

scheen, m practische alleen een

Ik ontvin die mij ve ding ter p

En chr vaderland brek aan

een voord clamator d stige en

Maar na a ook in der verkeerd,

omdat me iets van e drichtkun

tot de „la blijklijk v

nu in ons De tank

vooral wa zonderhed en de aan

dit factore Toch wil den corres

Om twe moet hij d avond aan

zulk een s dat de v dient te v

zijn betref dacht van dezen, in

Ten aan naar ik m overweging

tooneelvoo met zijn p aties en v

anders, da voordracht dus uit het

avond b als plaats volgehoute

En ook kerkgebou gewenschte

bouw is. Protestants derlijke be

wel het g in godsdiel voor Gods wijding, de